(6D021400/8D02308 – Әдебиеттану) мамандығы бойынша (PhD) философия докторы дәрежесін алу үшін ұсынылып отырған Базарбаева Меруерт Медеубаевнаның «Қазіргі заманғы прозадағы әлемнің тілдік бейнесі (билингв-жазушылар материалдарында)» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына

РЕЦЕНЗЕНТТІҢ ЖАЗБАША ПІКІРІ

р/н №	Өлшемшарттар	Өлшемшарттарға сәйкестігі (жауап нұсқаларының бірін сызу)	Ресми рецензенттің ұстанымына негіздеме (ескертуді курсивпен көрсету)
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	1.1 Ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі:	Зерттеу жұмысы төмендегідей мемлекеттік бағдарламалар мен стратегия талаптарына сәйкес келеді: - Қазақстан Республикасы Білім беруді және ғылымды дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы (Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 27 желтоқсандағы №988 қаулысы); - Мемлекет басшысының 2019 жылғы 2 қыркүйектегі "Сындарлы қоғамдық диалог – Қазақстанның тұрақтылығы мен өркендеуінің негізі" атты Қазақстан халқына Жолдауы.
		1) Диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірі); 2) Диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауы) 3)**Диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым**	Қазақстан Республикасы Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен 2021-2023 жылдардағы ғылымды дамытудың «Білім және ғылым саласындағы зерттеулер», «Әлеуметтік және гуманитарлық ғылымдар саласындағы зерттеулер» басым бағыттарына сәйкес келеді.

		бағытына сәйкес (бағытын көрсету)	
2.	Ғылымға маңыздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін **қосады**/қоспайды, ал оның маңыздылығы **ашылған**/ашылмаған.	Диссертациялық жұмыс тақырыбы өзекті, сондықтан да ғылымға *өз* үлесін қосады деуге негіз бар. Диссертациялық жұмыста зерттеу нәтижесі бойынша тақырыптың маңыздылығы айқындалып, зерттеу тақырыбы толықтай ашылған. Зерттеу жұмысында қазақ билингв жазушыларының шығармашылығындағы әлемнің тілдік бейнесін зерттеудің ғылыми-теориялық, практикалық және әдіснамалық негіздері анықталған. Диссертациялық жұмыста диссертант әлемдік және отандық контекстегі әлемнің тілдік бейнесі, оның практикалық аспектілерін және қазақ билингв жазушылары шығармаларының тілдік және стилистикалық ерекшеліктерін, билингв жазушы шығармаларының философиялық аспектілері тұрғысынан қарастырады.
3.	Өзі жазу принципі	Өзі жазу деңгейі: **1) жоғары;** 2) орташа; 3) төмен; 4) өзі жазбаған	Өзі жазу принципі бойынша жазу деңгейі жоғары. Ізденуші зерттеуге алған мәселелерді дұрыс жүйелей білген. Зерттеу жұмысында барлық академиялық жазу қағидалары орындалып, стильдік ерекшеліктер мен талаптар қатаң сақталған.
4.	Ішкі бірлік принципі	4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі: **1) негізделген;** 2) жартылай негізделген; 3) негізделмеген.	Диссертацияда ішкі бірлік принципі сақталған. Зерттеу жұмысы онда қойылған зерттеу мақсаты мен міндеттерін жүзеге асыруда алынған нәтижелердің ішкі бірлігі бар, логикалық сабақтастық сақталған, аяқталған жұмыс болып табылады. Диссертант диссертациялық жұмыс тақырыбының өзектілігін ашу үшін ғылыми жұмысты негізгі үш тарауға, әр тарау тараушаларға бөлініп қарастырылған. Билингв жазушылар шығармаларындағы әлем бейнесі, қазақ жазушыларынан Ә. Әлімжанов, Р. Сейсенбаевтың, Т. Әсемқұловтың дүниеге көзқарасы мен дүниетанымына, шығармаларының идеялық-тақырыптық мазмұнына талдау жасайды.
		4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын	Зерттеудің мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды. Базарбаева Меруерт Медеубаевна тақырыпты ашу үшін кешенді

		айқындайды **1) айқындайды;** 2) жартылай айқындайды; 3) айқындамайды	ғылыми-зерттеу жүргізіп, тақырыпқа қатысты материалдарды мүмкіндігінше толық қамтыған. Зерттеуде ғылыми тұжырымдар нақты мәтіндер арқылы дәйектелген, алынған нәтижелер зерттеу тақырыбына сай.
		4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді: 1) сәйкес келеді; 2)жартылай сәйкес келеді; 3) сәйкес келмейді	Диссертациялық жұмыс мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына толығымен сәйкес келеді. Зерттеудің негізгі мақсатына: ««билингвизм» ұғымының мәнін анықтау, қазақ билингв жазушыларының әлемінің тілдік бейнесінің ерекшеліктерін ашу, олардың эстетикалық көзқарастары мен болмыс пен тұлғаның авторлық тұжырымдамаларын анықтау,- деп көрсетеді. Осы мақсатқа жету үшін зерттеуші өзіне 6 **міндет** қояды. Диссертант зерттеу барысында қойылған мақсат пен міндеттерге толығымен жеткен.
		4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен құрылысы логикалық байланысқан: **1) толық байланысқан;** 2) жартылай байланысқан; 3) байланыс жоқ	Диссертациялық жұмыстың барлық бөлімдері мен жалпы құрылымында логикалық байланыс сақталған. Диссертация мазмұны кіріспе, негізгі үш бөлім, қорытынды, пайдаланылған әдебиеттер тізімінен тұрады. Зерттеу жұмысының құрылымы алға қойылған міндеттерге сәйкес жүйеленген.
		4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған: **1) сыни талдау бар;** 2) талдау жартылай жүргізілген; 3) талдау өз пікірін емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген	Диссертант ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып, сыни талдаулар жасаған. Ізденуші бұған дейін жазылған еңбектердегі пікірлерге сүйене отырып, өзіндік тұжырымдар ұсынуында сыни талдауы анық көрінеді.
5.	Ғылыми жаңашылдық принципі	5.1 Ғылыми нәтижелер мен ережелер жаңа ма? **1) толығымен жаңа;** 2) ішінара жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып	Базарбаева Меруерт Медеубаевнаның диссертациялық жұмысында алынған ғылыми нәтижелер мен қағидаттар біршама жаңа. Бұл жұмыс «**Қазіргі заманғы прозадағы әлемнің тілдік бейнесі(билингв-жазушылар материалдарында)**» көркемдік-эстетикалық ізденістерді арнайы нысан еткен алғашқы докторлық диссертация болғандықтан, зерттеу жұмыс тақырыбы

		табылады)	өзекті және зерттеу нәтижелері жаңа деп айтуға негіз бар. Бүгінге дейін қазақ әдебиеттану ғылымында аталған тақырыпқа жақындау «Қазіргі көркем прозадағы автор-нарратор-кейіпкер», «Ұлттық мәдениет контексіндегі дүниенің тілдік суреті», «Қазақ әдебиетіндегі автор мен тыңдаушы», «Қазіргі қазақ көркем прозасындағы автор бейнесінің тілдік көрінісі» тақырыптарында ғылыми мақалалар мен диссертация деңгейінде зерттелген болатын. Бұл зерттеуде диссертант отандық билингв қаламгерлердің шығармалары арқылы автордың әлемге көзқарасын, табиғат бейнесі және авторлық концепциясына өзіндік көзқарас тұрғысынан талдау жасайды. Сондықтан да ғылыми нәтижелер мен ережелерді жаңа деп айтуға болады.
		5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа ма? **1) толығымен жаңа;** 2) ішінара жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (жаңасы 25% кем)	Диссертацияның қорытындылары толығымен жаңа. Диссертант зерттеу барысында бұл тақырып бойынша әдебиеттану ғылымында зерттеліп, зерделенген ғылыми жұмыстарымен жеткілікті деңгейде танысқан. Мәселен билингв жазушылар әлемінің тілдік көрінісінің ерекшеліктеріне жасалған қорытынды, бұл мәселені зерделеу қазақ мәдениеті мен ұлттық ойлаудың орыс тілінің контекстінде және құралдарында қалай жүзеге асатынына жасалған тұжырымдарды жаңа деуге негіз бар.
		5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе? **1) толығымен жаңа;** 2) ішінара жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (жаңасы 25% кем)	Диссертациялық жұмыстың техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері толығымен жаңа және негізделген деп есептеймін. Диссертация тақырыбында зерттеліп, оның практикалық нәтижелерін білім беру үдерісінде, ғылыми зерттеулерде пайдалануға болады.
6.	Негізгі қорытындылардың негізділігі	Барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген/негізделмеген (qualitative research (куолитатив	Барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан ауқымды дәлелдемелерге негізделген. Оған диссертанттың зерттеу нәтижесінде алған тұжырымдамалары дәлел. Qualitative research ұстанымдары тұрғысынан диссертациялық жұмыстың орындалуы, жазылу деңгейін жақсы деп бағалауға

		ресеч) және өнер және гуманитарлық ғылымдар бойынша даярлық бағыттары үшін)	болады.Диссертацияда зерттеу барысында алынған нәтижелер мен қорытындылар тірек сөздер мен сызба, кестелер арқылы рәсімделген(3 сурет, 5 сызба, 1 кесте).
7.	Қорғауға шығарылған негізгі қағидаттар	Әр ереже бойынша келесі сұрақтарға жауап беру қажет: 7.1 Ереже дәлелденді ме? **1) дәлелденді;** 2) шамамен дәлелденді; 3) шамамен дәлелденбеді; 4) дәлелденбеді 5) бұл тұжырымда ереженің дәлелденгенін тексеру мүмкін емес. 7.2 Тривиалды ма? 1) ия; **2) жоқ** 3) бұл тұжырымда ереженің жаңашылдығын тексеру мүмкін емес. 7.3 Жаңа ма? **1) ия;** 2) жоқ 3) бұл тұжырымда ереженің жаңашылдығын тексеру мүмкін емес. 7.4 Қолдану деңгейі: 1) тар; 2) орташа; **3) кең** 4) бұл тұжырымда ереженің жаңашылдығын тексеру мүмкін емес. 7.5Мақалада дәлелденген бе? **1) ия;** 2) жоқ	7.1 Диссертациялық жұмыста қағидаттар дәлелденген. 7.2 Жұмыста келтірілген дәлелдер тривиалды емес. 7.3 Зерттеу жұмысында көрсетілген қағидаттар жаңа. 7.4 Диссертацияда қағидаттарды қолдану деңгейі кең. 7.5 Зерттеу жұмысы барысында барлығы 9 ғылыми мақала жарық көрген. Диссертациялық жұмыстың ғылыми нәтижелері мен қорытындылары бойынша отандық және шетелдік басылымдарда, түрлі халықаралық ғылыми-теориялық және тәжірибелік конференцияларда 5 ғылыми мақала жарияланыпты. Оның ішінде Скопус (Scopus) мәліметтер базасында – 1; конференция материалдарында – 5; ҚР БҒМ Білім және ғылым саласындағы қадағалау комитеті бекіткен тізімге енетін журналдарда – 3 мақала жарияланған. Барлық мақалалар диссертация тақырыбына сәйкес келеді.

		3) бұл тұжырымда ереженің жаңашылдығын тексеру мүмкін емес.	
8.	Дәйектілік принципі. Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	8.1Әдістеменің таңдауы - негізделген немесе әдіснама нақты жазылған **1) ия;** 2) жоқ	Ғылыми жұмыстың әдіснамасы негізделген, дәйектілік принципі толық сақталған.
		8.2Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған: **1) ия;** 2) жоқ	Диссертациялық жұмыстың нәтижелері цифрлық технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған.

		8.3Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді): **1) ия;** 2) жоқ	Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар зерттеулермен дәлелденген және расталған. Зерттеу нәтижелерін «Қазіргі қазақ әдебиеті», «Әдебиет теориясы», «Әдебиет поэтикасы» сынды негізгі және арнаулы курстарында, тәжірибелік сабақтарда оқу материалы ретінде пайдалануға болады.
		8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен **расталған**/ішінара расталған/расталмаған	Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен **расталған**. Диссертацияда: 1. Қабдолов З. Сөз өнері. – Алматы: Мектеп, 1979. – 360 б. 2. 2. Пірәлиева Г. Көркем прозадағы психологизмнің кейбір мәселелері (Түс көру, бейвербалды, ишараттар, заттық әлем). – Алматы: Алаш, 2003. – 328 б. 3. 3. Балтабаева Г.С. Тәуелсіздік кезіндегі қазақ прозасының көркемдік әлемі: Повестер мен әңгімелерге шолу, талдау. – Алматы: Қаратау КБ ЖШС: Дәстүр, 2016. – 288 б. 4. 4. Шалабай Б. Көркем әдебиет стилистикасы. Оқу құралы. – Алматы: Ы. Алтынсарин атындағы Қазақтың білім академиясының республикалық баспа кабинеті, 1999. – 197 б. 5. 5. Брутян Г. А. Язык и картина мира // Научные доклады

			высшей школы. Философские науки. М., 1973. № 1. С. 84-112. 6. 6. Арутюнова Н.Д. Язык и мир человека. – Москва, 1998. – 896 с. 7. 7. Постовалова В.И. Язык как деятельность: Опыт интерпретации концепции В. Гумбольдта. – Москва, 1982. – 223 с. 8. 8. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация. – М.; Слово, 2008. – 624 с. осы саладағы ғалымдар мен зерттеушілердің сілтемелері арқылы расталған.
		8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға **жеткілікті** /жеткіліксіз	Зерттеу жұмысында пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті. Нәтижесінде пайдаланылған әдебиеттер тізімінде 125 дереккөз көрсетілген.
9	Практикалық құндылық принципі	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы: **1) ия;** 2) жоқ	Диссертациялық жұмыстың теориялық маңызы бар. Зерттеу нәтижелерін билингв жазушылардың шығармашылығына және әлемнің тілдік бейнесі мәселесіне арналған ғылыми еңбектерде қолдануға болады. Жұмыс нәтижелері осы мәселені көркем шығармашылықта, пәнаралық негізде әлемнің тілдік бейнесін зерттейтін жеке жобаларда зерттеуге бағытталған лингвистика және әдебиеттану саласындағы заманауи зерттеулерде мәселенің дереккөзі және дәлелді базасы бола алады.
		9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары: **1) ия;** 2) жоқ	Диссертацияның практикалық маңызы мен алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары. Зерттеу нәтижелерін «Қазіргі қазақ әдебиеті», «Әдебиет теориясы», «Әдебиет поэтикасы» сынды негізгі және арнаулы курстарында, тәжірибелік сабақтарда оқу материалы ретінде пайдалануға болады.
		9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа ма? **1) толығымен жаңа;** 2)ішінара жаңа (25-75% жаңаболыптабылады); 3)жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем)	Диссертациялық жұмыстың практикалық ұсыныстары толығымен жаңа. Базарбаева Меруерт Медеубаевнаның «Қазіргі заманғы прозадағы әлемнің тілдік бейнесі (билингв-жазушылар материалдарында)» философия докторы дәрежесін алу үшін дайындаған докторлық диссертациясы барлық талаптарға сәйкес келеді, аяқталған жұмыс.
10	Жазу және ресімдеу сапасы	Академиялық жазу сапасы:	Диссертациялық жұмыс барлық академиялық жазу мен рәсімдеу

		1) жоғары; 2) орташа; 3) орташадан төмен; 4) төмен.	талаптарына сәйкес келеді. Базарбаева Меруерт Медеубаевнаның (6D021400/8D02308–Әдебиеттану) бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін дайындалған зерттеу жұмысында ҚР ҒЖБМ талаптары сақталған.
11	Диссертацияға ескертулер		1. Диссертацияның кей жерлерінде техникалық қателіктер кездеседі. 2. Диссертациялық жұмыс «әдебиеттану» бағытында қорғалып жатқандықтан, осы бағыттағы зерттеулерге көбірек мән берілуі керек еді. Әлемнің тілдік бейнесі және билингвизм мәселесін зерттеу тарихы тарауында «Әлемнің тілдік бейнесінің ұғымына» қатысты сілтемелерде тілші ғалымдардың еңбектеріне көбірек сүйенген. Алайда, бұл көрсетілген ескертулер диссертациялық жұмыстың жалпы құндылығына айтарлықтай нұқсан келтірмейді деп ойлаймыз.
12	Докторант мақалаларының зерттеу тақырыбы бойынша ғылыми деңгейі (диссертация мақалалар сериясы нысанында қорғалған жағдайда ресми рецензенттер докторанттың зерттеу тақырыбы бойынша әр мақаласының ғылыми деңгейін зерделейді)		Зерттеу жұмысы барысында 9 мақаласы жарық көрген. Оның ішінде Скопус (Scopus) мәліметтер базасында – 1; халықаралық конференцияларда – 5; ҚР БҒМ Білім және ғылым саласындағы қадағалау комитеті бекіткен тізімге енетін журналдарда – 3. Осы мақалаларда диссертацияның негізгі тұжырымдары жан-жақты талданып, мамандар талқысына ұсынылған.
13	Ресми рецензенттің шешімі (осы Үлгі ереженің 28-тармағына сәйкес)		8D023 – Тілдер мен әдебиет (6D021400/8D02308 – Әдебиеттану) бағыты бойынша қорғауға ұсынылған Базарбаева Меруерт Медеубаевнаның (6D021400/8D02308 – Әдебиеттану) мамандығы бойынша (PhD) философия докторы дәрежесін алу үшін ұсынылған «Қазіргі заманғы прозадағы әлемнің тілдік бейнесі (билингв-жазушылар материалдарында)» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына оң баға бере отырып, философия докторы (PhD) дәрежесін алуға лайық деп есептеймін.

Ресми рецензенттер пікірлерінде келесі шешімдердің бірін көрсетеді:

1) философия докторы (PhD) немесе бейіні бойынша доктор дәрежесін беру;

2) диссертацияны пысықтауға жіберу (диссертация мақалалар сериясы нысанында қорғалған жағдайлардан басқа);

3) философия докторы (PhD) немесе бейіні бойынша доктор ғылыми дәрежесін беруден бас тарту

Ресми рецензенттер пікірлерінің көшірмелері докторантқа диссертация қорғауға дейін кемінде 5 (бес) жұмыс күнінен кешіктірілмей беріледі.

Ресми рецензент:
Абай атындағы ҚазҰПУ,
академик С. Қирабаев атындағы
қазақ әдебиеті және оқыту әдістемесі
кафедрасының аға оқытушысы, PhD

КАДР САЯСАТЫ БАСҚАРМАСЫ
УПРАВЛЕНИЯ КАДРОВОЙ ПОЛИТИКИ

РАСТАЙМЫН: «Абай атындағы ҚазҰПУ» КЕАҚ
КАДР САЯСАТЫ БАСҚАРМАСЫНЫҢ ЖЕТЕКШІСІ
ЗАВЕРЯЮ: РУКОВОДИТЕЛЬ УПРАВЛЕНИЯ КАДРОВОЙ ПОЛИТИКИ
НАО «КазНПУ им Абая»
Найманбаев А.Ә.
ҚОЛЫ
ПОДПИСЬ_____